

II. tečaj
1849.

V četrtek 8. listopada.

19. list
II. polovice.

Hudodelstvo ne odide kazni.

(Povest.)

Zivel je v mestu K. krojač. Ta sklene svojimu zapravljenimu premoženju z moritvijo in oropanjem častitljiviga duhovna zopet pomoči, s komur je pod eno streho stanoval. Bil je v naj boljših letih. Dela bi bil sicer zadosti imel, ali smerdelo mu je. Bolj mu je dišalo zastonj jesti in piti. In če si je ravno kakšen krajcar prislužil, ga je rajši v kerčmi zasedel, kakor da bi bil svojim lačnim kruha kupil.

Ker sklep dobro prevdari, se o polnoči poda iz stanice, ki jo je na dvorišu imel, po stopnjicah do duhovnovih sob. Vse je v mertvaški tihoti. Pazljivo tappa do kuhinje. Prižge svečo, in gre v sobo k duhovnu z železnim klinam v rokah. Vidi duhovna spečiga, se še bolj v njemu obudi kervoločnost. Z vso močjo vdari nevsmiljeno duhovna ravno na čelo. Ta, strašno bolečino čutiti, naglama žalostno zavpije, in skuša vstati. Ali drugi mahlej po ustih reveža popolnoma omami, in skorej na pol mertev nazaj v posteljo pade.

Ravno ko duhovna tako mori, sliši krojač nekoga na hišna vrata terkati. To ga tako oplasi, da na-

glo v drugo sobo skoči, si tam urno denarja in drugih reči nabrat. Popade iz nezaperte skrinje listnico, v kateri je bil bankovec za 5 goldinarjev, dve srajci, suknjo, in mošnico denarjev. Srajce pobaše okoli sebe, suknjo obleče, in gre v sobo, kjer je duhovna moril.

Pa kako mu lasje po koncu vstajajo, ko vidi duhovna kervaviga pred sabo stati. Ta namreč se opomore, in si s svojo zadnjo močjo prizadeva, strašnega morivca v pest dobiti. Spopadeta se. Ali smertni strah krojača premaga. Izterga se duhovnu iz rok, in beži pred njim iz sobe v kuhinjo. Duhoven za njim. Krojač je prisiljen se zopet v bran staviti. Duhoven ves kervav, stéza roké proti morivcu. Krojač pa vidi nož v rokah, mu ga izvije, v trebuh sune, in verže nezmožniga duhovna ob tla. Kmalo Bog konča duhovnu strašne bolečine. Preden odide, zapre krojač kuhinska vrata, in skrije ključ nekaj časa pod kup kamenja, potlej ga pa v vodnjak verže, kjer so ga še le čez letni dan najdli, da bi gotovo vsak sled do morivca vničil.

Pogrešijo kmalo duhovna. Ko ga le nikjer ni bilo, vrata vlomijo in najdejo mertvo truplo. —

Po okolišini pa, da so zlo vredne reči vse na miru bile, si jih je dosti mislilo, da ni lakomnost vzrok moritve. Natanjko zdaj pazijo na krojača, ki večjidel le pijan od kerčme do kerčme tava. Kmalo pa ga zapró. — Dékla iz ravno te hiše, v kateri je krojač stanoval, je bila namreč tisto noč okoli desete ure iz rajanja domu prišla, in ker so bila vrata zaperta, je morala pred hišo prenočiti. O polnoči, ko se iz spanja predrami, sliši stok iz duhovnovne stanice. Ker se ji luč bleši, méni, da gospoda po udih terga, kar ga je dokajkrat mučilo. Kliče in prosi ga, da naj ji ključ skozi okno verže. Pa kmalo zasliši ropot, in čez ne dolgo hojo po stopnjicah. Pogleda skozi ključavnico, in vidi krojaču natanjko enaciga človeka po stopnjicah priti, ki se je po dvorišu zgubil. To pripoved so tudi druge okolišne tako močno podpírale, da ni bilo dvomiti, da je duhovna krojač vmoril.

Celi letni dan je dopernešeno djanje v ječi tajil, in se pravičniga delal. Ko mu pa pri sodnim izpraševanju povejo, da ga je dekla vidila po polnoči iz duhovnovе sobe iti, ostermi. — Bledéči obraz kaže na tanjko bor, ki ga v serci ima. Na eni strani mu terdoserčno tajenje obeta prostost in življenje, na eni pa, ako djanje obstoji, se mu kaže rabelj in zaslužena sramotna smert. Skoraj četertin ure molči. Nazadnje vender obstane s prošnjo, mu kazen polajšati, in pokaže se, da niso bile vkradene reči vse skup še deset goldinarjev vredne. Vse je dobri sodnik skušal, krojača zasluženi smerti oteti; pa že pretečeno življenje ga hudobniga in vsake milosti nevredniga kaže. Bil je v enajstletni vojaški službi 24krat kaznovan; in še ko pové, da je nož, s katerim je duhovna prebodel, še dolgočasa rabil za kruh rezati, odpade sodniku popolnoma up ga rešiti. Oterpnjeniga serca sklene življenje na vislicah v rabeljnovih rokah.

Vidimo po tej zgodbi, da še tako skrito storjeno hudodelstvo pride na dan, in ne odide kazni. Naj bo tedaj naše djanje vedno tako, da se ga nam ne bo treba ne pred Bogam, ne pred ljudmi sramovati.

Nace Dolinar.

Vojska in orožje starih Slovanov.

Stari Slovani so imenovali vojsko bran. Ta beseda nam spričujejo, da so bili miroljuben narod, da niso vojske začenjali, ampak se sovražniku le branili. V vojski pa so se obnašali serčno, junaško. Ker so bili poljedelci, so prvo vojaško orodje kar od pluga jemali. „Bron“ (brana) pomeni Poljcu, Serbu, Rusu še dan današnji puško ali pukšo. Staroslovanski bog pravice „Provo“ v Vagrii je imel v rokah ščit, plužnima čertalu (velikimu železu) podoben.

Ščite in meče so imeli železne, ki so jih umeli ročno rabiti. Ščit je bilo okroglo-podolgasto železo, ki so ga v levici pred sabo deržali in ž njim sovražnikove strele (pušice) stregli, da jih niso ranile. Meč so, po besedi (mečem) soditi, iz daleč y sovražnika metali.

Nož je bil dolg, sedajniku meču podoben. Toraj pravi še več Slovanov mečevimu obutku nožna, nožnica, nožnice i. t. d.

Kopje so imenovali sulice, pušicam so rekli strele — pred kot ne zavoljo streline naglosti, ki iz bliska švigne.

Vse vojaško orodje z eno besedo so imenovali orožje. Kadar je bilo sila, je mogel slehern na vojsko. Župani so sklicali vojšake, katerim se je odslej reklo svatje. Kakor nam, so pa bili svatje tudi njim ženitvanski gosti in sicer zato, ker je bila njih svatba ali ženitev nekoliko vojski podobna. Od tega drugikrat bolj na tanjko.

Cela vojska je bila v županije razdeljena. Vodja vsake žapanije so imenovali starašina. Zapovedniku cele vojske pa so rekli bojevoda, ktera beseda se je kasneje v vojvoda in vajvoda spremenila.

(Dalje sledi.)

Kolomb najde Ameriko.

(Dalje.)

Kolombovi sovražniki niso nehali Kolomba černiti. Drugi kraljevi poslanec in pooblastenec pride iz Španskiga tožbe zoper Kolomba preiskavat. Ta mož, tudi sovražnik zatoženiga, dá Kolomba kar z verigami zvezati in zapreti, potlej pa na Špansko k odgovoru odpeljati.

Ko pa ladija ni bila več daleč od španske dežele, stopi zapovednik pred Kolomba in mu hoče verige odkleniti. Kolomb pa ne pusti, rekoč: Vsa španska dežela naj vidi, kako povračujejo temu, ki je nov svet najdel.

Kralj se kmalo prepriča, da so bile laži, kar so čez Kolomba sovražniki kvasili. Ga prijazno sprejme in pravi, da mu ni bilo za voljo, da je njegov pooblastenec tako gerdo ž njim ravnal. In nevtagama pokliče kralj tega svojiga pooblastenca po imenu „Bovadila“ nazaj.

Pri vsim tim pa ostane kralju neka nezaupljivost do Kolomba v sercu. Toraj ne zvolji Kolomba, ampak nekoga drugiga za zapovednika novih dežel. Tudi je moral Ko-

lomb cele dve leti za ladije prositi, da bi še enkrat novi svet obiskal.

Poslednjič dobí vendar štiri slabe ladije. S temi se podá 2. dan sušca 1502 četertič na pot. Ali ko dospe do ljubljeniga „Hajti“, malovredni zapovednik najdniku tega otoka z ladijami še prijete ne dovoli. Kolomb gre žalosten, vendar serčin dalje in iše noviga navprečniga pota. Pa ga ne najde. V nevihti se mu poverh še ena ladija potopí. Po velikih nevarnostih in nadlogah pride vendar na otok „Jamajka.“ Tukaj še mu razbijejo še une tri ladije in Kolomb z vso družino je zdaj med divjimi ljudmi v naj večji sili. Kaj je bilo storiti?

Dva serčna moža izmed Kolombovih ljudi se prederzeta, se v dveh izdobljenih drevesnih deblih po morju spustiti. Veslata in veslata. V desetih dnevih pribrodita srečno do „Hajti.“ Ali še le čez osem mescov sta se zamogla z dobro ladijo k zapušnim verniti in jih rešiti. Bolan in prepaden prevelike žalosti, da so ljudje tako nehvaležni, se verne Kolomb spet na Špansko.

(Konec sledí.)

V jamo pade, kdor jo drugim koplje.

V Linvilu, francozkim mestu, vpraša mejni čuvaj kmeta, če kaj takiga na vozu v mesto pelje, od česar bi bilo treba plačati. Pravi, da ne. Ko pa čuvaj voz pregleda, najde v mervi verč žganja. Kmet se roti pri večnim Bogu, da od tega nič ne ve. Mu rekó čuvaji: Mi smo pa že pred pol ure vedili. Revni kmet mora plačati, kolikor je bilo odsojeno. Siromak toži svojo nešrečo vsakimu, ki se ž njim sostane, rekoč, da je na mestu, kjer so žganje najdlji, poprej taka in taka canja jabelk stala, ki mu je vkradena. Kmaló potem najdejo mestni čuvaji canjo z jabelki vred pri dveh kmetiških prodajavkah. Peljejo obe dve na pravico. Obstanete, da ste res one kmetu canjo z jabelki vkrale, in verč z žganjem podvergle, potem ga pa mejnim čuvajem zato ovadile, da bi bile postavno darilo dobile. Povedale ste nadalje, da ste ljudem že precej ča-

sa reči podmétnale in jih odajale, postavno darilo dobiti. Da bi ju bilo veselje menilo, zapró obedve v sedemletno ječo. Kmet pa je dobil plačane denarje in canjo z jabelki nazaj. Res je tedaj, kar pregovor pravi: V jamo pade, kdor jo drugim koplje. P. M.

Ptíčja zvitost.

Ako ptica, ki na jajcih sedi, sovražnika blizo vidi, ga skuša z zvitostjó prekaniti. Nektera ptica, ki na tleh gnjezdi, ne sferfra kar iz gnjezda kviško, ampak teče skrivaj po travi ali germovju nekoliko od gnjezda preč potem še le zletí. Nektera pa, ki ima gnjezdo na germu ali drevésu, zletí na tla. Večkrat boš slišal iznenadi v hosti blizo sebe na tleh kako ptico milo milo na tleh čivkati. Komaj se po travi vleče, kakor da bi ji bila nožica ali perutnica zlomljena. Tako si prizadeva tvoje vsmiljenje obuditi. Timčasi se skerbna starka če dalje bolj od gnjezda pomikuje. S čim boš pa hotel revico, ker jo miluješ, prijeti, — ferrr — bo zletela ko blisk in z veselim žvergolevanjem oznanovala srečno rešenje svojih drobnih jajčič ali ljubljenih mladičkov.

Premedena tatica.

V nekim mestu pride o mraku žena, ki je lonec srednje velikosti v opasu (birtahu) držala, v prodajavnico po kave ali kofeta. Kupčevavec ji hoče kavo v zavitek stresti. „Ni Vam sila zavitka tratiti, kar v lonec jo stresite“ — mu pravi. Zdaj mu hoče denarje šteti. „Oh, kako sim pozabljiva! Naj lonec tačas tukaj pustim, kmało bom z denarji nazaj.“

Pa je le ni. Čez nekoliko hoče kupčevavec lonec na stran postaviti. Kar vidi, da nima dna. Kavo je bila gospa Pupkarca v opasu sabo odnesla, Kupčevavec je v svojo nesrečo ni poznal.

Kraljeva igra.

Kraljevo igro obhaja od deset do petnajst deklic na Serbskem in Slavonskem vsako leto v nedeljo sv. Trojice. Ena deklica, ki pa mora biti zala in srednje velikosti, se imenuje kraljica, druga kralj, tretja zastavnik, četrta dvorkinja. Kraljica je z zagrinjalom pregernjena; kralj s cveticami ovito glavo in meč v roki derži, zastavnik pa beloručečo zastavo (bandero). Ko pride obhod h kaki hiši, se kraljica vsede na nizek stol, kakoršni so na Serbskem v navadi, dvorkinja za njo stoji, in druge deklice se v podobo polomesca vstopijo; potem gre kralj na levo, zastavnik pa na desno. Polomesec se pomakne dva koraka na levo, potem spet dva koraka na desno. Kralj in zastavnik, ki sta proti polomescu ohernjena, ne plešeta v družbi, ampak sama zase, uni maha s sabljo, ta pa z zastavo. Tako plešejo od hiše do hiše, in vsakemu, ktereга v hiši najdejo, naj bo majhen al velik, posebej pesmico zapojejo. Večidel potem kako majhno darilo prejmejo.

Cegnar. (Slov.)

Na deklici obleka zgorí.

Dan vsih vernih duš imajo Ljubljanci navado grobe svojih nepozabljivih vmerlih s cveticami venčati in na njih luči zažigati. Letošnji dan vsih vernih dušic bi bila svečava skoraj žalostna smert kakih osem let stare deklice Ljubljanskiga mestnjana. Ko se okoli olepšanih grobov z nastavljenimi lučicami suka in jih ogleduje, ji popade ogenj krilo, in se tako hitro razširja, da so jo komaj oteli, da ni zgorela. Oblačila pa so skoraj popolnoma zgorela. Posebno sta jo zgodila dva gospoda, ki sta deklico naglo s svojima plajšama ogernila in tako ogenj zadušila. Revno deklico so zlo opečeno v bolehnico odnesli. Pravijo, da bo ozdravila. Deklice! naj vam bo ta žalostna zgodba v poduk, kako skerbno se morate zlasti vé s svojo nevarno obleko ognja ogibati.

Kokot i kokotiček. ¹⁾

(Basen. — Nekoliko z ilirsk. oblik.)

„Čuješ, dečko!²⁾ kdo ti je dovolil, si po mojem dvorišču hrane iskati i gnoj razkápati?“ kriči kokot nad kokotičkom. „„Ne bódem Vam vsega požerl, ne, ako si kakovo zernice poiščem!““ se mu otresne kokotiček. „Odlazi, ti velim,³⁾ na svoje berbat!“ „„Ne bodite tako bedasti; i Vi ćete dosta imati.““ Te besede staroga kokota tako razjadijo, da mahom⁴⁾ nad derznoga mladiča plane iga kani (misli) luto⁵⁾ nažvižgati. Mali pak to viditi naglo prepreže i pohlevno ga prosi, rekoč: „„Oj pradrugi sosed! za Boga miloga Vas prosim, da mi oprostite i dovolite, da si samo još⁶⁾ pet zernic poiščem. Jako sim gladan. Na Vašem dvorišču je toliko zernja, a na mojem ni jednoga! Dovolite, dovolite, Vas lepo lepo prosim.““

Prijazne besede staroga kokota pomirijo, i dovoli mu kmalo, rekoč: Zapazi si dečko mladi za vavek,⁷⁾ kar pregovor pravi:

Rahla beseda zlobnost vtolaži, mehka beseda serđ stere,

*J. Navratil.***Smešnica.**

Nekdo dobi v pretepu zaušnico. „Jeli to za res ali za šalo (špas)?“ vpraša vdarjeni. „Prav za res, mu odgovori uni.“ — „Ako je za res, naj bo; zakaj take šale bi ne hotel terpeti“ povzame ta in si mencá goreče uho.

Slovniske besede slovenske slovnice.

(Dalje.)

Stopnje prilogov (Vergleichungsstaffeln der Beiwörter) — prva ali stavna, druga ali sodna, tretja ali presežna (1., 2., 3. Vergl. Staffel).

† Temeljne številnice (Grundzahlen), rédne ali redovne številnice (Ordnungszahlen), razločivne številnice (Gattungszahlen), pomnoživne številnice (Vervielfältigungszahlen), vdelivne številnice (Vertheilungszahlen), ponavljavne številnice (Wiederholungszahlen), vredivne številnice (Einreihungszahlen), razdelinske številnice (Bruchzahlen).

(Dalje sledi.)

1) Kokot, petelin, kokotiček, petelinček, — 2) dečko, fant. 3) Odlazi, ti velim, poberi se, ti pravim, 4) mahom, mahoma, prec, — 5) luto, hudo, 6) još, še, — 7) vavek, zmiraj, na veke.